

“Σήμερα στην Ελλάδα λείπει όχι μόνο το όραμα αλλά και η αίσθηση της ιστορικής κληρονομιάς μας. Αδυνατούμε να λύσουμε ουσιαστικά προβλήματα και να χαράξουμε κατευθύνσεις.

“Ο κόσμος φοβάται γιατί του λείπουν το όραμα και η κατεύθυνση.”

Ο λόγος που επιλέχθηκε η Σκύρος και ο συγκεκριμένος τόπος δεν είναι ασφαλώς τυχαίο γεγονός. Το νησί, πριν ακόμα από τη λατρεία του δωδεκάθεου, κατά την εποχή της λατρείας της Γαίας, υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικοπολιτικά κέντρα του ελληνισμού. Η ίδια η περιοχή του Παλαιόπυργου, στην οποία βρίσκεται το Λαογραφικό Μουσείο, είναι κυκλωμένη από ιερούς τόπους – τόπους νεράιδων και ιερά νυμφαία. Εδώ υπήρχε άντρο του Πανός, καθώς και ναοί της Αστάρτης – της Ουράνιας Αφροδίτης – και της Θέμιδας της Σκυριανής ή Γαίας, της θεάς με τα δυο ονόματα, την οποία ο Αισχύλος σ' ένα έργο του αποκαλεί “Μητέρα θεών τε και ανθρώπων”.

Πρόκειται λοιπόν για έναν τόπο από τον οποίο μπορεί να ξανανθίσει η δική μας παράδοση, η οποία όχι μόνο δεν έχει πεθάνει, αλλά αντίθετα μπορεί να προσφέρει λύσεις στα σύγχρονα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ελληνισμός. Και όπως τονίζει ο Μάνος Φαλτάιτς, “ο ελληνισμός έχει άποψη και στάση ζωής για όλα τα πράγματα: την πολιτική, το δίκαιο, την οικονομία, τις κοινωνικές δομές, την αρχιτεκτονική, τη γυμναστική, το διαιτολόγιο κτλ.”.

Αν και αγνοημένη, είναι μέσα στο αίμα μας, μέσα στην ιδιοσυγκρασία μας και επιπλέον είναι γεμάτη από ζωτική δύναμη, από μια φιλοσοφία χαράς, ευζωίας, σοφίας και ενός μοναδικού παλμού. Αντί λοιπόν να προστρέχουμε σε ξένες παραδόσεις, ας αντλήσουμε από την ελληνική κιβωτό της σοφίας, μετατρέποντάς την πάλι σε κινητήριο μοχλό της ζωής μας. Ο Μάνος Φαλτάιτς, γόνος παλιάς αρχοντικής οικογένειας του νησιού, δίνει στη συνέντευξη που ακολουθεί το στίγμα αυτής της προσπάθειας:

– Κύριε Φαλτάιτς, κατάγεστε από παλιά αρχοντική οικογένεια της Σκύρου. Πόσο βαθιά στο χρόνο βρίσκονται οι ρίζες του οικογενειακού σας δέντρου;

– Στη Σκύρο είχαμε ένα κοινωνικό σύστημα που κράτησε μέχρι τα δικά μου χρόνια και έχω εμποτισθεί από τις παραδόσεις του παρελθόντος. Είχαμε ένα σύστημα καστικής δομής όπου ολόκληρος ο πληθυσμός του νησιού χωρισμένος σε 9 κάστες αλληλοσυμπληρωνόταν. Και βέβαια η κάστα η αρχοντική της Μεγάλης Στράτας, που ανήκε η δικιά μου οικογένεια, είχε τις δικές της παραδόσεις που χάνονται στους βυζαντινούς χρόνους αλλά και ακόμη πιο παλιά, στους ηρωικούς μύθους της Αττικής. Η Σκύρος είναι από τους λίγους ελληνικούς τόπους που διατήρησε ατόφια την πληθυσμιακή της δομή.

– Ωστόσο, το όνομα Φαλτάιτς έχει ακουστική μη ελληνική.

– Το όνομα Φαλτάιτς, με την παραλλαγή που έχει γίνει στο αρχικό οικογενειακό μου όνομα, είναι σχετικά πρόσφατο. Έχει ηλικία περίπου 150 ετών και έχει αυτήν την ακουστική γιατί οι πρόγονοί μου είχαν ζήσει στη Ρωσία, όπου κλάδοι της οικογένειας έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην προεπαναστατική περίοδο. Πρόγονοί μου υπήρξαν σημαντικά στελέχη της Φιλικής Εταιρείας και επειδή υπήρχε δεσμός με τη Ρωσία, το Φάλνταιτς, που ήταν το αρχικό οικογενειακό μου όνομα, μετατράπηκε σε Φαλτάιτς. Μιά όμορφη και τιμημένη ιστορία. Δε θέλω να το αλλάξω, μολονότι το Φάλνταιτς εξακολουθεί να παραμένει μέσα στην ψυχή μου, μέσα στη συνείδησή μου και μέσα στην προσωπική μου ιστορία, ως το γνήσιο, το ορθό, το αρχέτυπο οικογενειακό μου όνομα.

– Ποια είναι η ετυμολογική εξήγηση του αρχικού σας ονόματος;

– Το Φάλνταιτς είναι σύνθετη λέξη από το *φαλ* και *νταίτς*. Το πρώτο συνθετικό προέρχεται από το φαλός και φυλή· το δεύτερο, το νταίτς, είναι παραφθορά της λέξης *ταγός*. Η οικογένειά μου είναι η μοναδική στην Ελλάδα, που έχει τον τίτλο του *Φάλνταιτς* και σημαίνει τον αρχηγό, τον ηγεμόνα της φυλής. Το ωραίο είναι ότι ακόμη στη Σκύρο οι κοπέλες βαφτίζονται *Φάλνταίνες* και αριθμούν σήμερα περί τις 130. Πολλές έχουν πάρει το όνομά τους από την οικογένειά μου – φυσικά δεν είμαστε συγγενείς. Το ίδιο φαινόμενο εντοπίζεται και σε ονόματα που έδιναν παλιά στις κοπέλες, όπως Σουλτάνα, Ρεγγίνα κ.ά.

Η οικογένειά μου είναι αρχαία, καθώς και η ονομασία. Από όποια πλευρά λοιπόν και αν προσεγγίσουμε το θέμα της ονομασίας, το περιεχόμενο παραμένει το ίδιο.

– Ας αφήσουμε για λίγο τη Σκύρο και την οικογενειακή σας ιστορία και ας περάσουμε στον Μάνο Φαλτάιτς. Ποια τα πρώτα σας βήματα;

– Γεννήθηκα το 1938 στην Αθήνα, αλλά μεγάλωσα στην Σκύρο. Το 1955, δεκαεπτά ήδη ετών, γίνομαι φοιτητής και σπουδάζω πολιτικές επιστήμες και νομικά. Από την περίοδο εκείνη έχω πλούσιες μνήμες που οφείλονται κυρίως στους μεγάλους αγώνες στους οποίους συμμετείχα. Ήταν τότε η περίοδος του Κυπριακού Αγώνα (1955-59) και η εποχή που μπήκαν οι βάσεις οργάνωσης και έξαρσης του φοιτητικού κινήματος στην Ελλάδα, που προηγήθηκε τουλάχιστον κατά μια δεκαετία από τους αντίστοιχους αγώνες της Ευρώπης και της Αμερικής. Είμαστε πρωτοπόροι και χαι-

ρομαι γιατί είμαι από τους δημιουργούς και για να ακριβολογούμε, ο δημιουργός του φοιτητικού κινήματος.

– Σχετικά με την εποχή αυτή ο Κώστας Μπαζαίος έγραψε ότι πολλοί συμφοιτητές σας ανέλαβαν αργότερα υπουργικούς θώκους και πολιτικά αξιώματα. Απεναντίας, για σας λέει ότι “ο Μάνος Φαλτάιτς που ήταν οραματιστής και γεννημένος για αρχηγός έγινε λαογράφος”.

– Επειδή διέπομαι από ορισμένες αρχές, δεν επιδίωξα ούτε υπουργικούς ούτε κανέναν άλλο θώκο. Τα θεωρούσα όλα αυτά ευτελή πράγματα, έξω από την ιδεαλιστική μου συνείδηση, αγωγή και ιδεολογία. Ο Κ. Μπαζαίος που ήταν ένας πολύ καλός φίλος, πολύτιμος συνεργάτης και πιστός σύντροφος στα φοιτητικά χρόνια, έκανε μια διαπίστωση. Είδα αυτό το δημοσίευμα και πράγματι με συγκίνησε.

– Τι εννοούσε γράφοντας πως εσείς ήσασταν μεγάλος οραματιστής, γεννημένος για αρχηγός;

– Ήμουν άνθρωπος που έπαιρνε πρωτοβουλίες. Εκείνη την περίοδο είχαμε το Κυπριακό που μας ενέπνεε. Η προσωπική μου ευθύνη ήταν να οργανώσω το φοιτητικό κίνημα έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ελληνοκυπριακού αγώνα.

– Ποιοι ήταν οι συμφοιτητές σας που έγιναν υπουργοί και δεν μπορούσε κανείς να το φανταστεί αυτό; Διακρίνω κάποια δικτικότητα.

– Ε, μα δεν είναι δύσκολο να γίνεις υπουργός! Ήταν και έγιναν πολλοί.

– Κάποια ονόματα...

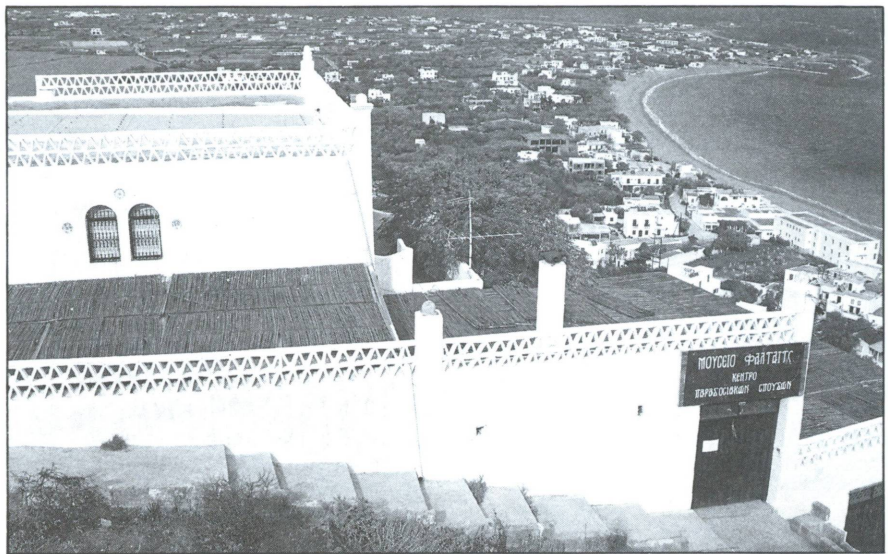
– Δεν έχουν σημασία τα ονόματα σ' αυτές τις θέσεις. Είναι μια τρέχουσα κατάσταση και εξαφανίζονται μόλις περάσουν λίγοι μήνες απ' τη θητεία τους χωρίς ν' αφήσουν κανένα ίχνος.

– Εξαργύρωσαν μήπως με την καρέκλα, το νόμισμα των φοιτητικών τους αγώνων;

– Αμφιβάλλω αν το νόμισμα ήταν τόσο μεγάλο. Υπήρχε ματαιοδοξία πολύ έντονη στο να γίνουν καθηγητές, υπουργοί, να πάρουν κάποια θέση. Ήταν άτομα χωρίς πνευματικές φιλοδοξίες. Βέβαια δεν θέλω να πω ότι δεν υπήρχαν και σωστές καταστάσεις ή ότι δεν συνέβαλαν με το δικό τους τρόπο σ' εκείνη την περίοδο, αλλά οι δικές μου απόψεις και τα οράματα ήταν τελείως διαφορετικά από τα δικά τους.

– Πότε σταμάτησε αυτός ο αγώνας;

– Το 1959, όταν η Κύπρος προδόθηκε. Το τραγούδι μας πουλήθηκε και εννοώ το όραμα της ένωσης της Κύπρου με τη Μητέρα Πατρίδα, που αποτελούσε την πεμπτούσια εκείνης της εποχής και συνέχεια της εθνικοαπελευθερωτικής

δράσης των Πανελλήνων. Θέλαμε όλους τους Έλληνες δεμένους στον ίδιο κορμό. Τότε, με τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου, είδαμε ότι άλλες δυνάμεις έξω απ' την ψυχή του Έλληνα διαμορφώνουν τις καταστάσεις. Πάντως είμαι περήφανος που πρωταγωνίστησα στην κινητοποίηση δεκάδων χιλιάδων αγωνιστών που κατέβαιναν στα πεζοδρόμια και σάρωναν τους δρόμους της Αθήνας, με τα συλλαλητήρια και τις διαρκείς συγκρούσεις που γίνονταν τότε. Και πρέπει να θυμήσω πως ό,τι γινόταν, γινόταν σε μια κατάσταση παρανομίας ή ημιπαρανομίας. Ήταν βίαιοι οι αγώνες εκείνοι. Θέλω να τονίσω επίσης –γιατί το αξίζει– τη συμβολή της γυναίκας μου Αναστασίας, που υπήρξε σύντροφος και συναγωνιστής. Είμαστε από εκείνη την περίοδο μαζί. Μαζί δώσαμε και τις τελευταίες μάχες για να κρατηθεί η τιμή των Ελλήνων. Εμείς είπαμε “όχι” και συνεχίζουμε σήμερα από άλλο μετερίζι τον αγώνα μας.

Αφού χάθηκε το όραμα της Κύπρου, ήρθαν στο προσκήνιο άλλα προβλήματα και με την ωριμότητα που είχαμε αποκτήσει είδαμε ότι δεν χάθηκε μόνο η Κύπρος, αλλά ότι κινδύνευε να χαθεί ολόκληρος ο ελληνισμός. Η χώρα ακολούθησε μια τροχιά κατά την οποία οι αξίες, οι αρχές μας, οι παραδόσεις, τα χωριά μας, ο πολιτισμός μας κατέρρεαν καθημερινά και έπρεπε να βρεθεί ένας τρόπος ανάσχεσης αυτού του κακού.

– Κάτι σας βασανίζει όμως σχετικά μ' αυτή την εποχή. Κάποια δυσарέσκεια ίσως για την ατυχή έκβαση του αγώνα σας;

– Υπήρξε βαθιά δυσарέσκεια και πικρία μεγάλη, επειδή ο ελληνικός λαός δεν στάθηκε τότε στο ύψος των περιστάσεων.

– Ο λαός ή οι ηγέτες του;

‘Αποψη του Μουσείου Φαλτάιτς στον Παλαιόπουργο της Σκύρου.

– Οι ηγέτες σαφώς ναι, αλλά δεν έχουν ευθύνη μόνο οι ηγέτες. Και τέλος πάντων, ποιοι ηγέτες; Είναι λάθος να ταυτίζουμε τους πολιτικούς με την ηγεσία του ελληνισμού. Είναι πραγματικά αυτή η ηγεσία του ελληνισμού;

– Τι εννοείτε;

– Εννοώ πως η πραγματική ηγεσία ενός έθνους είναι οι πνευματικοί, οι εθνικοί και οι κοινωνικοί αγωνιστές και ταγοί του. Αλλά ας γίνω πιο συγκεκριμένος. Σήμερα οι πολιτικοί μας στερούνται οράματος, εκτός κι αν αποκαλέσουμε “οράματα” τις πολιτικές γραμμές ή τις προεκλογικές υποσχέσεις. Παρ' όλα αυτά, καλώς ή κακώς, κάποιοι κυβερνούν. Για να είναι πραγματικοί όμως ηγέτες, πρέπει να έχουν μια κατεύθυνση, έναν μακροπρόθεσμο στόχο και κάποιο πνευματικό υπόβαθρο, και όχι μόνο να νοιάζονται για το πώς θα στρέψουν την προσοχή του κόσμου στον καταναλωτικό τρόπο ζωής.

Σήμερα στην Ελλάδα λείπει όχι μόνο το όραμα, αλλά και η αίσθηση της ιστορικής μας κληρονομιάς, η αίσθηση της συνέχειας, η σύνδεση με το δέντρο της παράδοσης. Αποκομμένοι από καθετί ζωγόνο και ελπιδοφόρο –και τέτοια στοιχεία έχει πολλά ο ελληνισμός– μιμνησκόμενοι τους εαυτούς μας, και αυτό δεν έχει μόνο ηθικές συνέπειες, αλλά δρα ανασχετικά και ως προς τη δυνατότητα επίλυσης ουσιαστικών προβλημάτων και ως προς τη δυνατότητα χάραξης μιας εποικοδομητικής κατεύθυνσης στο μέλλον. Ο κόσμος σήμερα ανησυχεί και φοβάται, γιατί του λείπουν ακριβώς το όραμα και η κατεύθυνση. Και

“Έκανα το πατρικό μου στη Σκύρο μουσείο του σκυριανού πολιτισμού παλεύοντας ταυτόχρονα να γεμίσει η Ελλάδα λαογραφικά μουσεία που θα αποτελούσαν τους τόπους συγκέντρωσης

παραδοσιακών στοιχείων και θα μετατρέπονταν σε κιβωτούς του πολιτισμού μας.”

αυτά διαμορφώνονται βέβαια όχι δίχως την ύπαρξη ιστορικής μνήμης. Αυτές ήταν οι κατευθύνσεις του αγώνα μας.

– Πώς δραστηριοποιηθήκατε στη συνέχεια; Εξακολουθήσατε να αγωνίζεστε συλλογικά ή ακολουθήσατε μοναχική πορεία;

– Το 1963 κάναμε ένα νέο ξεκίνημα. Πρωτοστάτησα στην οργάνωση της ΠΕΑΝ (Πανελλήνια Ένωση Αγωνιζόμενων Νέων), ένα ελπιδοφόρο για την εποχή κίνημα με σκοπό την ανανέωση των ελληνικών δυνάμεων. Την εποχή εκείνη βγάλαμε και το περιοδικό μας, τον *Οδηγητή*. Πρέπει εδώ να πω ότι τον τίτλο μας τον πήρε αργότερα η ΚΝΕ, χωρίς να της δώσει κανείς το δικαίωμα. Είχαμε συγκλονίσει το πανελλήνιο με την καμπάνια που κάναμε για την ελληνική αναγέννηση παίρνοντας σαν σύμβολο τον μέγα προφήτη του ελληνισμού, τον Περικλή Γιαννόπουλο. Τότε σε συνεργασία με μεγάλες μορφές της χώρας, την Αγγλική Χατζημιχάλη, τη Μυρτιώτισσα, την Αθηνά Ταρσούλη, τον Στρατή Μυριβήλη, τον Φώτη Κόντογλου, τον Γιάννη Τσαρούχη, τον αρχιτέκτονα Δημήτρη Πικιώνη, τον Λίνο Καρζή, τον γλύπτη και τότε πρότανη της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών Γιάννη Παππά και αρκετούς άλλους σημαντικούς ανθρώπους, τους τελευταίους ίσως πνευματικούς μας ταγούς, δημιουργήσαμε ένα υπέροχο πολιτιστικό κίνημα που άφησε ωραία μηνύματα.

– Πόσο διήρκεσε αυτή η κίνηση;

– Κράτησε δυο χρόνια. Αλλά ποτέ δεν λέζον ανάλογα με τις συγκυρίες και μετουσιώνονται σε άλλες καταστάσεις. Στη συνέχεια δούλεψα πάνω στην ιδέα του κοινοβιακού τρόπου ζωής, της επιστροφής του ατόμου στην κοινότητα. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας έκανα το πατρικό μου σπίτι στη Σκύρο μουσείο του σκυριανού πολιτισμού, παλεύοντας ταυτόχρονα για να γεμίσει η Ελλάδα από τοπικά ιστορικο-λαογραφικά μουσεία που θα αποτελούσαν τις αγκυρίδες, τους τόπους συγκέντρωσης παραδοσιακών στοιχείων, και θα μετατρέπονταν σε κιβωτούς του πολιτισμού μας και κατ' επέκταση σε μηνυματικές δυνάμεις για το μέλλον.

– Από ποιες πηγές αντλήσατε τα πρωτογενή στοιχεία της θεωρίας του κοινοτισμού;

– Κύρια από τη σκυριανή και οικογενειακή μου παράδοση. Η Σκύρος ήταν παλιά μια ακμαία κοινότητα. Μεγάλωσα μέσα στις κοινοτικές αρχές. Τις ήξερα από μικρό παιδί και στη συνέχεια τις επεξεργάστηκα επιστημονικά. Διαπίστωσα ότι αυτό το σύστημα αναμφίβολα υ-

περέχει των άλλων κοινωνικών συστημάτων. Δούλεψα πολύ στην ιδέα αυτή και συνέβαλα, αν θέλεις, στη θεωρητική της ολοκλήρωση.

– Πόσο παλιό είναι το σύστημα των κοινοτήτων;

– Είναι αρχέτυπο, το μεταίχμιο ανάμεσα στον άνθρωπο της ζούγκλας και στον κοινωνικό άνθρωπο. Από τη στιγμή που θα σκεφθούμε να επικοινωνήσουμε με τον συνάνθρωπό μας, να οργανωθούμε, να εργασθούμε, ξεπερνώντας το στάδιο της ζούγκλας, τότε έχουμε τις πρώτες κοινοτικές βάσεις. Έτσι ξεκίνησε ο κοινοτισμός.

– Υπήρξαν πριν από σας άλλοι υποστηρικτές της κοινοτικής ιδέας;

– Έχουμε πάρα πολλούς θεωρητικούς του κοινοτισμού, όπως τον Ίωνα Δραγούμη, τον Περικλή Γιαννόπουλο, τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, τον Κώστα Φαλάιτις, τον Άγγελο Σικελιανό, και από τους νεότερους τον Κώστα Καραβίδα.

– Ο Νίκος Καζαντζάκης;

– Ο Καζαντζάκης όχι. Όμως στον Καζαντζάκη έχω δει να υπάρχουν νταϊστικές αρχές.

– Τι ακριβώς είναι ο νταϊσμός;

– Πρόκειται για μια φιλοσοφία και μια στάση ζωής. Ο όρος προέρχεται από το νταής, αλλά όχι με την έννοια του ψευτοπαλλικαρά, αλλά με την έννοια του γενναιοψυχου, του αντρεωμένου στο φρόνημα. Ουσιαστικά είναι ο ταγός, αυτός που οδηγεί ψυχές. Ο νταϊσμός εμπεριέχει τα ιδεώδη του κοινοτισμού. Υπήρξαν άτομα που στην Ελλάδα είχαν δει τη δύναμη του κοινοτισμού και την υπεράσπισαν σαν ιδέα. Ατυχώς πνίγηκε η φωνή τους με την εισβολή των δυτικομαθημένων και δυτικόφερτων επιστημόνων. Όλοι οι πανεπιστημιακοί ήταν εμποτισμένοι με το δυτικό ιδεώδες του κρατισμού και έπνιξαν στην κυριολεξία τις παραδοσιακές αρχές, από άγνοια και αμορφωσιά.

– Μπορεί να πραγματοποιηθεί στο σύγχρονο ελληνικό κράτος το μοντέλο του κοινοτισμού;

– Φυσικά και μπορεί, αλλά επειδή το ελληνικό κράτος στηρίχθηκε σε ετερόφωτα άτομα, είτε σε Φαναριώτες είτε σε σπουδαγμένους στη Δύση, δεν αντιμετώπισε με την ανάλογη σοβαρότητα την παραδοσιακή μας κληρονομιά. Οι άνθρωποι αυτοί ένιωθαν πολιτισμένοι μόνο όταν έκαναν τις αναφορές τους στη Δύση και θεωρούσαν εξ' ορισμού πως ό,τι βγαίνει απ' την ελληνική γη ήταν κατακάθι από την εποχή της τουρκοκρατίας. Το ταύτιζαν με τον κακώς εννοούμενο επαρχιωτισμό που είχε τη ση-

μασία του απολίτιστου. Αυτοί οι άνθρωποι όμως κυβέρνησαν και κυβερνούν την Ελλάδα.

– Τόση ώρα αναφερόμαστε στον κοινοτισμό χωρίς να έχουμε αναπτύξει τη θεωρία του κοινοτισμού.

– Η κεντρική ιδέα του κοινοτισμού ταυτίζεται με την έννοια της κοινωνίας. Η κοινωνία είναι μια μεγάλη αγκαλιά, μια οικογένεια, όπου τα αναγκαία λύνονται με ανθρώπινη διάσταση, ανθρώπινη γνώση και αγάπη, όπου δεν υπάρχουν εξουσιαστές και εξουσιαζόμενοι αλλά συνεργαζόμενοι και όπου η οποιαδήποτε μορφή εξουσίας δεν είναι εξουσία αλλά υποχρέωση παροχής κοινωνικών υπηρεσιών προς το σύνολο. Όταν έχεις μια αρμοδιότητα είσαι υπηρέτης του κοινοτικού δέοντος και δεν καπηλεύεσαι τη θέση προς ίδιον όφελος. Ενώ ο κρατισμός είναι κάτι τελείως διαφορετικό. Στον κρατισμό, το στέλεχος θεωρεί ότι το κράτος είναι κτήμα του και το λυμάνεται. Πιστεύει ότι ο λαός αποτελείται από υπηκόους και όχι από πολίτες. Αυτές είναι τεράστιες αντιθέσεις ανάμεσα στο κοινοτικό και στο κρατικό σχήμα.

– Δέχεστε την εξουσιαστική διάσταση του σύγχρονου κρατικού σχήματος; Και αν ναι, δέχεστε ότι η κρατική εξουσία είναι καταπιεστική;

– Είναι καταπιεστική, γιατί όταν δεν έχεις πρόσβαση στον τρόπο λήψης απο-

φάσεων, όταν οι ίδιες οι εκλογές είναι η μεγάλη απάτη της υποτιθέμενης δημοκρατίας και της ελευθερίας της έκφρασης, όταν ουσιαστικά διοικούν αυτόν τον τόπο 1000 οικογένειες που φροντίζουν μόνο για το στομάχι του λαού για να τον διατηρούν σε μόνιμη νωθρότητα, όταν κανείς δεν φροντίζει για την αναβάθμιση της μόρφωσης, ε λοιπόν, δεν με αντιπροσωπεύει αυτή η δημοκρατία. Γι' αυτό και δεν έχω ψηφίσει ποτέ στη ζωή μου. Όταν μιλάνε για το "ιερό δικαίωμα της ψήφου", που στην πραγματικότητα δεν είναι δικαίωμα αλλά υποχρέωση, όταν στοχεύουν στην αλλοτρίωση των πολιτικών σου δικαιωμάτων με το να σου προσφέρουν μια ψήφο ανά τετραετία, αλλά από κει και πέρα σου απαγορεύουν να δρας πολιτικά γιατί άλλοι σκέφτονται για σένα, τότε μιλάμε για οργανωμένη απάτη.

– Στα πλαίσια του κοινοτισμού εντάσσεται και το Λαογραφικό Μουσείο Σκύρου;

– Πρόκειται απλά για έναν μοχλό, μια έπαλξη από την οποία εγώ και οι φίλοι μου δίνουμε τη μάχη μας. Είναι ένα βήμα από το οποίο διαχέουμε σε χιλιάδες ανθρώπους κάθε καλοκαίρι τα μηνύματά μας. Είναι ένα κέντρο του ελληνοτισμού και αυτή τη στιγμή έχει μια ιστορία 30 ετών.

– Πού εντοπίζεται για τελευταία φορά ο κοινοτικός θεσμός στον ελλαδικό χώρο;

– Οι κοινότητες ήταν σε ακμή στον ελ-

Επάνω, το θέατρο στον χώρο του Μουσείου Φαλατίτης που θα φιλοξενησει τις θερινές εκδηλώσεις. Στην απέναντι σελίδα, Αναστασία και Μάνος Φαλατίτης: μαζί στη ζωή και στο όραμα...

λαδικό χώρο μέχρι το 1831. Συνέχισαν όμως να υπάρχουν στα κατεχόμενα τμήματα που δεν είχαν απελευθερωθεί με την επανάσταση του '21, όπως για παράδειγμα στο χώρο της Μ. Ασίας, έως ότου οι εκεί ελληνικές κοινωνίες διαλύθηκαν βίαια. Το σημαντικό είναι ότι τελικά το ελληνικό κράτος ήταν αυτό που τις διέλυσε, συνειδητά, υπεύθυνα, με νομοθετικά μέτρα και όχι μόνο. Υπήρχαν συγκρούσεις ολόκληρο τον 19ο αιώνα για να περάσει η κρατική αρχή την επιβολή της μέσα στις παραδοσιακές μας κοινωνίες. Η αντίδραση που υπήρξε δεν ήταν οργανωμένη και δεν κατάφερε τελικά να αναχαιτίσει την παμφάγο διαδικασία της κεντρικής εξουσίας.

– Απέναντί μου βλέπω μια φωτογραφία στην οποία είσατε ενδεδυμένοι με βαθυκόκκινη χλαμύδα.

– Το φόρεμα έχει τεράστια συμβολική αξία. Παλιά έλεγαν ότι "τα ράσα κάνουν τον παπά και η στολή το ναύτη". Το ρούχο προσδιορίζει τις ψυχολογικές και ιδεολογικές καταστάσεις του ανθρω-

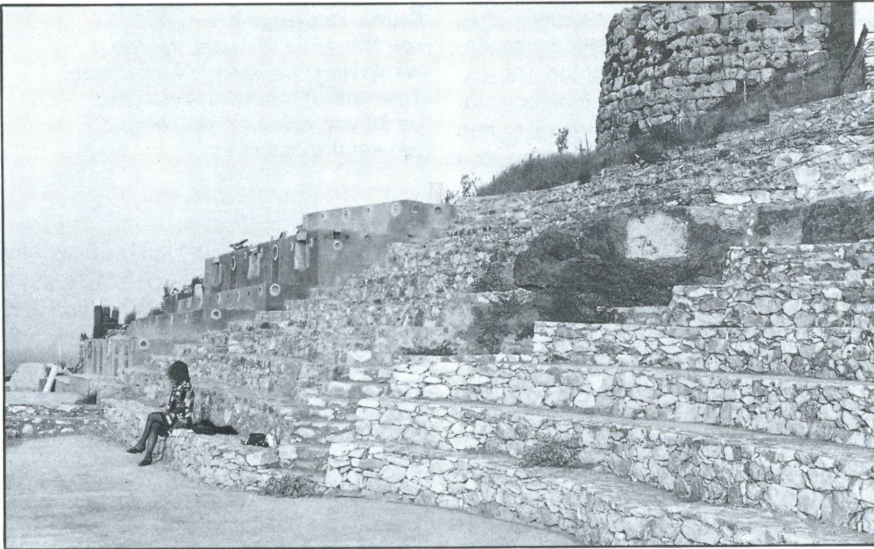
που. Σε παλαιότερες εποχές, επαγγέλματα, κάστες, συνειδησιακές ομάδες εκδηλώνονταν προς τα έξω με ειδικές φορεσιές. Από τη ζώνη της Ιππολύτης, τα σανδάλια του Κ. Παλαιολόγου, τις χλαμύδες, τους χιτώνες, τους θώρακες και τα πολεμικά μέσα επώνυμων και ανώνυμων αγωνιστών, που έπαιρναν θρυλική διάσταση.

– *Νομίζω ότι κάτι μεγαλόπνοο ετοιμάζετε εφέτος το καλοκαίρι στη Σκύρο.*

– Το καλοκαίρι (Ιούλιο και Αύγουστο) ξεκινάμε για πρώτη χρονιά το “Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Ελληνισμού”. Εκεί, στον θαυμάσιο τόπο όπου βρίσκεται το Μουσείο και το πρόσφατα τελειωμένο θέατρο, θα γίνει σύναξη Ελλήνων διανοητών, καλλιτεχνών και ερευνητών. Μια πνευματική Αμφικτυονία από τους Πανέλληνες, δηλαδή ντόπιους και ξένους που σύμφωνα με τον Ισοκράτη “μετέχουν της ημετέρας παιδείας”. Είναι μια προσπάθεια για να αναγεννηθεί το κέντρο των Πανελλήνων, απ’ όπου ξεκίνησε ο ελληνισμός για να γίνει ένα παγκόσμιο ιδεώδες.

Επιδιώκουμε την κωδικοποίηση της ελληνικής σοφίας σ’ όλους τους τομείς

“Χαρακτηριστική είναι η έλλειψη μίας ελληνικής σχολής που να βγάζει ελληνοιστές... Μόνο όταν βγάλουμε στελέχη που θα γνωρίζουν με πληρότητα

τα του ελληνισμού θα έχουμε το δυναμικό για μία αναγέννηση των Ελλήνων.”

της γνώσης: ιστορία, τέχνη, φιλοσοφία, δίκαιο, παιδεία, μουσική, χορό, θέατρο, εικαστικές τέχνες, ιατρική, οικολογία και όπου αλλού – ο κατάλογος είναι αρκετά μακρύς.

Αρχικά θα γίνει μια σύναξη των ανθρώπων που ασχολούνται με θέματα ελληνισμού – ευτυχώς διαθέτουμε χιλιάδες. Η Σκύρος θα γίνει το κέντρο όλων όσων δημιουργούν, διδάσκουν, γράφουν αλλά και όσων θέλουν να μάθουν, και σας πληροφορώ πως είναι αμέτρητοι αυτοί που θέλουν να αναβα-

Για να υπάρξει και να λειτουργήσει αποτελεσματικά το κοινοτικό μοντέλο ζωής είναι απαραίτητος ο νταϊσμός. Αυτός αποτελεί την anima, δηλαδή την ψυχή της κοινότητας, ενώ η κοινότητα είναι το corpus, το σώμα. Ψυχή και σώμα πάνε μαζί. Ο νταϊσμός είναι το υπερσυνειδησιακό πεδίο. Ο άνθρωπος έχει πολλά συνειδησιακά πεδία και ανάλογα με την ωριμότητά του μικραίνει ή μεγαλώνει. Το ατομικό, το οικογενειακό, το τοπικό, το εθνικό, το κομματικό, το φυλετικό, το θρησκευτικό πεδίο είναι χώροι περιορισμένης εμβέλειας. Πέρα απ’ αυτά υπάρχει το συμπαντικό συνειδησιακό πεδίο όπου ο άνθρωπος ταυτιζόμενος με το σύμπαν δεν νοιάζεται μόνο για τον συνάνθρωπό του, αλλά για τα πάντα. Πονά όπου υπάρχει πόνος και χαίρεται όπου βλέπει να πάλλεται η χαρά. Στο νταϊσμό δεν υπάρχει μόνο η λύπη για τον πόνο, δεν υπάρχει μόνο η χαρά για το ευτυχές γεγονός. Υπάρχει και η συνειδητοποιημένη στάση που προαπίζει το καλό και χτυπά το κακό.

Ο νταϊσμός δημιουργεί τους ταγούς –αυτούς που άγουν τον κόσμο– ή νταήδες. Αυτοί είναι ιεροί πολεμιστές των ιδεών. Τα κίνητρά τους είναι υψηλά και καμιά απολύτως υλική σκοπιμότητα δεν τους παρακινεί σε δράση. Δρουν ελεύθερα, ωθούμενοι μόνο από την υπερσυνειδησιακή τους τοποθέτηση. Όπως οι ήρωες, μάχονται και θυσιάζονται για το κοινό καλό. Επομένως, εφόσον ο νταϊσμός εμπεριέχει τα ιδεώδη των η-

πισθού στην ελληνική σοφία, που αγωνιούν καρτερώντας τα σημεία των καιρών.

– *Υπάρχουν κοινωνοί αυτής της ιδέας που ομολογουμένως ακούγεται πολύ ωραία;*

– Ναι, υπάρχουν πολλοί. Δουλεύουμε μήνες σ’ αυτή την ιδέα και έχουν γίνει εξαιρετικά καλές επαφές, υπάρχει μεγάλος ενθουσιασμός και θα δώσουν το παρόν τους το καλοκαίρι στη Σκύρο πολλοί φορείς, από πολλούς χώρους.

Την αποκλειστική ευθύνη θα έχει το Μουσείο Φαλτάιτς, αλλά υπάρχουν πάρα πολλές συνεργασίες όπως με το Υπουργείο Πολιτισμού, τον Δήμο Αθηναίων και το Πανεπιστήμιο, το Πολυτεχνείο, την Πάντειο και επιστημονικές εταιρείες. Την ευθύνη στα οργανωτικά έχει αναλάβει η γυναίκα μου Αναστασία που είναι απ’ τους βασικότερους συντελεστές για την προώθηση αυτής της ιδέας. Τώρα, γιατί μόνο στη Σκύρο; Διότι το νησί αυτό ήταν και είναι ο ομφαλός

Η ηρωική παράδοση στη σύγχρονη εποχή

ρών, το ιδεολογικό σχήμα του περιέχει στοιχεία που ανάγονται στο πρότυπο της ομηρικής και κλασικής αρχαιοελληνικής κοινωνίας.

Ο ελληνισμός σαν κοσμοαντίληψη, σαν θεωρία, σαν πολιτισμικό θαύμα που συμβάλλει στην ψυχική ανάταση και την ηθική και νοητική αναπέρωση, ταυτίζεται απόλυτα με τον νταϊσμό. Ο μέγας δάσκαλος των Ελλήνων, ο Όμηρος και στα δυο του έπη δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να διδάσκει την νταϊστική φιλοσοφία και τις νταϊστικές αρχές. Είναι ενδεικτικό ότι ο Όμηρος χρησιμοποιεί τον όρο *νταϊσμό* μόνο όταν αναφέρεται στους εξαιρετικούς από τους ήρωές του. Δεν αναφέρεται σε όλους, αλλά σ' εκείνους που ξεχωρίζουν για τη μαντική τους δύναμη, τη σωφροσύνη, τη μαχητικότητα, το ήθος και την ανδρεία, χαρακτηρίζοντάς τους ως *δαΐφρονες*, δηλαδή άτομα με φόρτιση νταϊστική, που έχουν φρένας, ήθος, φρόνημα νταϊστικό, άρα είναι *νταήδες*.

Οι ομηρικοί ήρωες διέπονται λοιπόν από *δαΐφρον* πνεύμα. Γνωρίζοντας ότι τα ομηρικά έπη ήταν το Ευαγγέλιο όλων των ελληνικών πολιτειών, όλου του κλασικού και μεταγενέστερου κόσμου, καταλαβαίνουμε την τεράστια σημασία της διδασχής αυτής. Βέβαια ο Όμηρος δεν δημιούργησε καμιά κοσμοθεωρία. Αυτή υπήρχε και ο Όμηρος απλώς την καταγράφει. Έτσι στον Όμηρο βρίσκουν όλες οι οργανωμένες πολιτείες το εγκόλπιο διδασχής της νέας γενιάς.

Διαποτίζονται από το νταϊστικό φρόνημα, γι' αυτό και η μεγάλη ευχή των Ελλήνων της κλασικής εποχής προς τα παιδιά τους ήταν να αποκτήσουν νταϊστικό φρόνημα, πράγμα που διατηρήθηκε και στα κατοπινά χρόνια στις παραδοσιακές κοινότητες που ήθελαν να κάνουν σωστούς ανθρώπους, να κάνουν λεβέντες. Έτσι ο νταϊσμός μεταφέρεται σ' εμάς με την *λεβεντιά*. Πρόκειται για μια συγκλονιστική κοσμοθεώρηση που δεν έχει καμιά σχέση με την μικροαστική αντίληψη του "ανθρωπάκου" με την οποία είναι διαποτισμένη η εποχή μας.

Παρ' όλες τις μεταβολές που υπήρξαν μετά την πτώση του αρχαίου κόσμου, παρατηρούμε ότι ο νταϊσμός όχι μόνο δεν πέθανε, αλλά για πολλούς αιώνες διατηρήθηκε σχεδόν αυτούσιος, έως τις αρχές του δικού μας αιώνα, στα μεγάλα αστικά κέντρα – την Κων/πολη, τη Σμύρνη, τη Μάντρα, την Αθήνα. Στην Κρήτη, ο Καζαντζάκης εμπνευσμένος από το πνεύμα του νταϊσμού δημιούργησε τον *Καπετάν Μιχάλη*. Οι νταήδες που βλέπουμε στα κέντρα αυτά, δεν διαφέρουν καθόλου από πλευράς αρχών, ιδεολογίας και βιοαντίληψης από τους δαΐφρονες των ομηρικών επών, παρά το γεγονός ότι έχουν πια παρακμάσει. Είναι περιθωριακοί, καταδικωμένοι και συχνά βρίσκονται σε σύγκρουση με την εξουσία. Άλλωστε, όπως έχει γραφεί, "είναι καταδικασμένοι σε λήθη και περιθωριοποίηση οι όρθιοι και οι πολιτικά έντιμοι".

Το πνεύμα του νταϊσμού δεν αναπτύχθηκε μόνο στον ελλαδικό χώρο. Νταήδες με το ίδιο όνομα και τις ίδιες αρχές, υπάρχουν στην Κίνα, στην Ιαπωνία, στον αραβικό κόσμο, στην Αρμενία, στην Ευρώπη, αλλά και στην Αμερική. Για παράδειγμα, στην ταινία του Τζορτζ Λούκας *Ο πόλεμος των άστρων*, υπάρχουν οι πολεμιστές τζενταί. Και εδώ μπαίνει το μεγάλο ερώτημα τις συγκριτικής διερεύνησης του θεσμού αυτού που φυσικά είναι ελληνικός για το πώς διαδόθηκε σε παγκόσμια κλίμακα.

Άραγε με ποιον τρόπο μπορεί να υλοποιηθεί στην υλιστική μας κοινωνία το ιδεώδες του νταϊσμού; Πέρα από την καλλιέργεια, χρειάζεται πάνω απ' όλα το ατομικό παράδειγμα αυτών που εμφορούνται από τις αρχές του νταϊσμού. Με τις αρχές μας πρέπει να είμαστε άτεγκτοι. Ο νταϊσμός, σαν ιδέα και οντότητα των πιο υψηλόφρονων καταστάσεων, υπάρχει μέσα στη ψυχή του ανθρώπου. Όμως χρειάζεται η κατάλληλη αγωγή για να βγει προς τα έξω. Είναι η δύναμη του καλού που έχει να παίξει έναν ιδιαίτερο ρόλο. Η σημερινή εποχή του αφηρωισμού, κατά την οποία οι σκοτεινές δυνάμεις σαρώνουν τον κόσμο, είναι από την άλλη μεριά μια πρόκληση για την αναδίπλωση των δυνάμεων του καλού. Αυτές οι δυνάμεις θα ξεπηδήσουν μέσα από το νταϊστικό φρόνημα και την ελληνική διδασχή που ταυτίζονται απολύτως. Όπως λέει και η αρχαία φράση "ήρωες χρηστέ χαιρέ"! □

του Ελληνικού Αρχιπελάγους και γεωγραφικό επίκεντρο του ελληνισμού, πράγμα που συνέλαβε ο Βενιζέλος, ο μέγιστος των πολιτικών του αιώνα μας.

Αποτελεί όμως και ιστορικό ομφαλό. Μεγάλες μορφές του ηρωικού πανθέου έχουν τις ρίζες τους στη Σκύρο. Όλα ξεκινούν πριν από τα τρωικά, την εποχή που η Θέμιδα Σκυρία, η Γαία, είχε το μεγαλύτερο λατρευτικό της κέντρο στη Σκύρο. Η λατρεία αυτή εξάπλωσε τη θρησκευτικοπολιτική της ακτινοβολία στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και μεγάλα λατρευτικά κέντρα όπως η Ελευσίνα, οι Δελφοί, η Θεμίσκυρα (πόλη στον Εύξεινο Πόντο, πρωτεύουσα των Αμαζόνων, επί του ποταμού Θερωδώντα) δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μετόχια της Σκυριανής Θέμιδας. Γύρω στο 1400 π.Χ., βλέπουμε να ξεπροβάλλει από τον κορμό του μάντη Σκύρου, ένα μεγάλο δέντρο, ίσως από τα ισχυρότερα, πλατύτερα και μακροβιότερα που υπήρξαν

ποτέ. Το δέντρο αυτό κράτησε πάνω από 1.000 χρόνια και έβγαλε μεγάλους ήρωες και βασιλιάδες. Ανάμεσά τους ο Αιγέως, ο πατέρας του Θησέα, ο Μήδος, ο γενάρχη των Μήδων, ο Μελάνιππος, ο Ιππόλυτος, ο Δημοφώντας και τόσοι άλλοι που για να γράψουμε μόνο τα ονόματά τους θα χρειαζόμασταν αρκετές σελίδες.

– *Ποιες είναι οι βαθύτερες αιτίες οι οποίες σας ενέπνευσαν την ιδέα δημιουργίας του Πανεπιστημίου του Ελληνισμού;*
– Έπρεπε να γίνει κάτι. Και είναι πολύ χαρακτηριστική η έλλειψη μιας ελληνικής σχολής που να βγάζει ελληνιστές. Δεν υπάρχει σχολή που να βγάζει ανθρώπους με σαφή και πλήρη γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού των Πανελλήνων. Ναι μεν, υπάρχει η Φιλοσοφική Σχολή αλλά δεν ανταποκρίνεται καθολικά στη δική μας ιδέα. Υπάρχει ένα κενό που από καιρό θα έπρεπε να καλυφθεί και προς αυτή την κατεύθυνση θα γίνει

το φετινό ξεκίνημα στη Σκύρο. Γιατί μόνο όταν βγάλουμε στελέχη που θα γνωρίζουν σφαιρικά και με πληρότητα τα του ελληνισμού, τότε θα έχουμε το απαραίτητο δυναμικό πάνω στο οποίο θα στηριχθεί μια μελλοντική προσπάθεια για την αναγέννηση όλου του ελληνισμού. Γιατί πιστεύω ακράδαντα πως ο ελληνικός πολιτισμός θα αποτελέσει το προζύμι για μια παγκόσμια πολιτισμική αναγέννηση. Ίσως να είναι μακρινή, αλλά είμαι βέβαιος ότι θα συμβεί. Η ελληνική γλώσσα θα ξαναγίνει κυρίαρχη. Ουσιαστική λοιπόν αιτία για τη δημιουργία του Πανεπιστημίου του Ελληνισμού είναι η αγωνία για την ελληνική και την πανανθρώπινη αναγέννηση. □

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Οι ενδιαφερόμενοι για περισσότερες πληροφορίες μπορούν να απευθύνονται στα γραφεία Αθηνών, Χαριλάου Τρικούπη 75, τηλ. 3605463 ή στο Λαογραφικό Μουσείο Σκύρου, τηλ. 0222-91232

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ: ΘΑ ΜΑΣ ΚΑΝΕΙ ΕΞΩΣΗ Η ΓΑΛΙΑ;

ΑΝΕΞΗΓΗΤΟ

ΤΕΥΧΟΣ 90/ΙΟΥΝΙΟΣ 1993/ΔΡΧ. 680

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μάνος Φαλτάιτς

Ο ΚΡΥΜΜΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

- ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
- ΕΘΝΟΛΟΓΙΑ & ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ
- ΙΝΚΑ: ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ 500 ΕΤΩΝ
- ΤΟ ΘΕΡΙΝΟ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟ

CYBER PUNK

ΤΑ bits ΤΗΣ
ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ

Φ

ΜΑΝΟΣ ΑΛΤΑΪΤΣ

Το καλοκαίρι, στη διάρκεια των μηνών Ιουλίου-Αυγούστου, αρχίζει στο νησί της Σκύρου μια προσπάθεια πολιτιστικής και κοινωνικής αναγέννησης του ελληνισμού, που φιλοδοξεί να έχει μόνιμο χαρακτήρα και στοχεύει στην ενσωμάτωση της ελληνικής παράδοσης στη σύγχρονη καθημερινή ζωή. Η προσπάθεια είναι καρπός πολύχρονης δουλειάς του Μάνου Φαλτάιτς, διευθυντή του Λαογραφικού Μουσείου Σκύρου, στηριγμένη σε έναν πυρήνα επιστημόνων και ανθρώπων των Τεχνών. Το φιλόδοξο αυτό σχέδιο αποβλέπει στην καθιέρωση ενός Φεστιβάλ με θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, καθώς και στη δημιουργία ενός Πανεπιστημίου του Ελληνισμού. Η λειτουργία του ελεύθερου αυτού πανεπιστημίου αποσκοπεί: 1) στην κατανόηση και εφαρμογή των παραδόσεων και δοξασιών του ελληνισμού, από την προϊστορία μέχρι σήμερα σε όλους τους τομείς της επιστήμης, της τέχνης και της καθημερινής ζωής· 2) στη σπουδή και δημιουργία σύγχρονης ελληνικής τέχνης με βάση την παράδοση· και 3) στο ανέβασμα θεατρικών έργων εμπνευσμένων από την ελληνική ιστορία, μέσω των οποίων θα επιδιωχθεί η *μέθεξη*, δηλαδή η συνειδητή συμμετοχή των θεατών στα μηνύματα του έργου.

Οι συνάξεις θα γίνουν στο θέατρο που χτίστηκε πρόσφατα από τον Μάνο Φαλτάιτς στον Παλαιόπυργο, μια τοποθεσία όπου διασώζονται από τα πανάρχαια χρόνια τα τείχη του μεγαλύτερου πελασγικού πύργου στο νησί.

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΡΟ

